3. Tercera fase: anàlisi des de la base de dades dels centres[1]

- Titularitat dels centres – Procés

Percepcions dels directors

Titularitat i Clima del centre

Dins d'aquest apartat s'han analitzat les variables "Compromís dels estudiants", "Compromís dels mestres", "Conducta dels estudiants" i "Conducta dels mestres".

El compromís dels estudiants, sempre segons la percepció dels directors, presenta poca diferència segons la titularitat del centre. Els estudiants dels centres privats obtenen una puntuació més alta que els de la pública. Aquesta diferència quan s'aplica la prova no paramètrica corresponent es troba en el límit de la significació (0.05).

			Recuento	Media	Desviación tip.	Error típico de la media
Pública Privada	Escola pública	Student morale (WLE) Compromis estudiants	27	-,305	,799	,154
	Escola privada		23	,143	,867	,181
Total de grupo			**50**	**-,099**	**,853**	**,121**

Rangos

	Pública Privada	N	Rango promedio	Suma de rangos
Student morale (WLE) Compromis estudiants	Escola pública	27	21,81	589,00
	Escola privada	23	29,83	686,00
	Total	50		

Estadísticos de contraste[a]

	Student morale (WLE) Compromis estudiants
U de Mann-Whitney	211,000
W de Wilcoxon	589,000
Z	-1,956
Sig. asintót. (bilateral)	,050

a. Variable de agrupación: Pública Privada

La percepció dels directors en quant al compromís del professorat és negativa tant en els centres públics com en els privats. Ara bé, cal assenyalar que en els primers la valoració que fan els directors és molt més negativa que en els segons. La diferència d'aquestes valoracions en la comparativa de mitjanes és molt significativa. Encara que,

[1] Tots els resultats del punt 4.3. estan realitzats des de la base de dades dels centres, la qual és de N=50

sempre segons els directors, el professorat no té tot el compromís que seria desitjable, en els centres privats aquest nivell es troba molt a prop del que es pot considerar una situació mitjana, mentre que en els centres públics es troba bastant per sota.

			Recuento	Media	Desviación tip.	Error típico de la media
Pública Privada	Escola pública	Teacher morale (WLE) Compromis dels mestres	27	-,689	,792	,152
	Escola privada		23	-,042	,911	,190
Total de grupo			**50**	**-,392**	**,901**	**,127**

Rangos

	Pública Privada	N	Rango promedio	Suma de rangos
Teacher morale (WLE) Compromis dels mestres	Escola pública	27	20,81	562,00
	Escola privada	23	31,00	713,00
	Total	50		

Estadísticos de contraste[a]

	Teacher morale (WLE) Compromis dels mestres
U de Mann-Whitney	184,000
W de Wilcoxon	562,000
Z	-2,621
Sig. asintót. (bilateral)	,009

a. Variable de agrupación: Pública Privada

La conducta dels estudiants també presenta diferencies significatives entre centres públics i privats segons la percepció dels directors. L'alumnat dels centres privats té una millor conducta que el dels centres públics. Aquests centres obtenen una puntuació mitjana situada en la zona mitja, mentre que els privats es troben clarament per sobre d'aquesta zona mitja.

			Recuento	Media	Desviación tip.	Error típico de la media
Pública Privada	Escola pública	Factors que afecten al clima escolar Conducta estudiants (WLE)	27	,064	1,081	,208
	Escola privada		23	,871	1,003	,209
Total de grupo			**50**	**,435**	**1,112**	**,157**

Rangos

	Pública Privada	N	Rango promedio	Suma de rangos
Factors que afecten al clima escolar Conducta estudiants (WLE)	Escola pública	27	20,63	557,00
	Escola privada	23	31,22	718,00
	Total	50		

Estadísticos de contraste[a]

	Factors que afecten al clima escolar Conducta estudiants (WLE)
U de Mann-Whitney	179,000
W de Wilcoxon	557,000
Z	-2,572
Sig. asintót. (bilateral)	,010

a. Variable de agrupación: Pública Privada

En quant a la conducta del professorat, encara que també presenta diferències entre l'opinió dels directors de centres públics i de centres privats, aquestes diferències no són significatives quan s'aplica l'estadístic corresponent (0.09).

			Recuento	Media	Desviación tip.	Error típico de la media
Pública Privada	Escola pública	Factors que afecten al clima escolar Conducta professorat (WLE)	27	,030	,959	,185
	Escola privada		23	,456	1,067	,222
Total de grupo			**50**	**,226**	**1,022**	**,145**

Rangos

	Pública Privada	N	Rango promedio	Suma de rangos
Factors que afecten al clima escolar Conducta professorat (WLE)	Escola pública	27	22,33	603,00
	Escola privada	23	29,22	672,00
	Total	50		

Estadísticos de contraste[a]

	Factors que afecten al clima escolar Conducta professorat (WLE)
U de Mann-Whitney	225,000
W de Wilcoxon	603,000
Z	-1,672
Sig. asintót. (bilateral)	,095

a. Variable de agrupación: Pública Privada

Dades objectives aportades pels directors

Titularitat i Recursos del centre

Sempre segons la percepció dels directors, la diferència en quant a la qualitat de la infraestructura dels centres és bastant clara. Els directors dels centres privats consideren que la qualitat dels recursos dels seus centres és més alta que el que pensen els màxims responsables dels centres públics. Les diferència de mitjanes és bastant alta, i la prova no paramètrica ens aporta uns resultats on es comprova que existeix diferència significativa (0,012).

			Recuento	Media	Desviación tip.	Error típico de la media
Pública Privada	Escola pública	Qualitat de la infraestructura (WLE)	27	,166	,790	,152
	Escola privada		23	,745	,733	,153
Total de grupo			**50**	**,432**	**,811**	**,115**

Rangos

	Pública Privada	N	Rango promedio	Suma de rangos
Qualitat de la infraestructura (WLE)	Escola pública	27	20,83	562,50
	Escola privada	23	30,98	712,50
	Total	50		

Estadísticos de contraste[a]

	Qualitat de la infraestructura (WLE)
U de Mann-Whitney	184,500
W de Wilcoxon	562,500
Z	-2,498
Sig. asintót. (bilateral)	,012

a. Variable de agrupación: Pública Privada

Titularitat i Recursos del centre. En la proporció d'ordinadors connectats a la xarxa els resultats no presenten diferències significatives entre els centres públics i privats. En la comparativa de mitjanes (T de Student) es comprova com la significativitat és superior a 0,05 (0,270). Tant centres públics com privats es troben per sobre del 70% d'ordinadors connectats a la xarxa, amb una lleugera diferència a favor dels centres públics.

Estadísticos de grupo

	Pública Privada	N	Media	Desviación tip.	Error tip. de la media
Proportion of computers connected to LAN	Escola pública	25	,83268	,273965	,054793
	Escola privada	21	,73233	,335587	,073231

Prueba de muestras independientes

		Prueba de Levene para la igualdad de varianzas		Prueba T para la igualdad de medias						
									95% Intervalo de confianza para la diferencia	
		F	Sig.	t	gl	Sig. (bilateral)	Diferencia de medias	Error tip. de la diferencia	Inferior	Superior
Proportion of computers connected to LAN	Se han asumido varianzas iguales	,446	,508	1,117	44	,270	,10035	,089847	-,080727	,281420
	No se han asumido varianzas iguales			1,097	38,584	,279	,10035	,091461	-,084714	,285407

Titularitat i Proporció alumne-ordinador. La proporció d'alumnes per ordinador sí que ens mostra una diferència que es troba en el límit de la significació entre centres públics i privats. Mentre que en els primers la proporció és de 8 alumnes per ordinador, aproximadament (0,13392), en els segons és de 14 alumnes. El nivell de significació es troba just en 0,05.

Estadísticos de grupo

	Pública Privada	N	Media	Desviación tip.	Error tip. de la media
Computer ratio to school size	Escola pública	26	,13392	,141595	,027769
	Escola privada	21	,07019	,033698	,007354

Prueba de muestras independientes

		Prueba de Levene para la igualdad de varianzas		Prueba T para la igualdad de medias						
									95% Intervalo de confianza para la diferencia	
		F	Sig.	t	gl	Sig. (bilateral)	Diferencia de medias	Error tip. de la diferencia	Inferior	Superior
Computer ratio to school size	Se han asumido varianzas iguales	1,971	,167	2,013	45	,050	,06373	,031658	-,000030	,127495
	No se han asumido varianzas iguales			2,219	28,454	,035	,06373	,028726	,004932	,122533

Titularitat i Gestió del centre

Titularitat i Autonomia de centre. L'autonomia de centre està fortament relacionada amb la titularitat. Els centres privats tenen més autonomia que els públics i la diferència en la comparació de mitjanes és molt significativa (0.000).

Quan s'aplica la correlació de Pearson entre autonomia de centre i rendiment en les quatre matèries avaluades, es comprova que hi ha correlació entre aquestes variables, de manera que es pot afirmar que a més autonomia millors resultats.

			Recuento	Media	Desviación tip.	Error típico de la media
Pública Privada	Escola pública	School autonomy (WLE)	27	-,729	,276	,054
	Escola privada		23	,324	,828	,173
Total de grupo			**50**	**-,235**	**,797**	**,114**

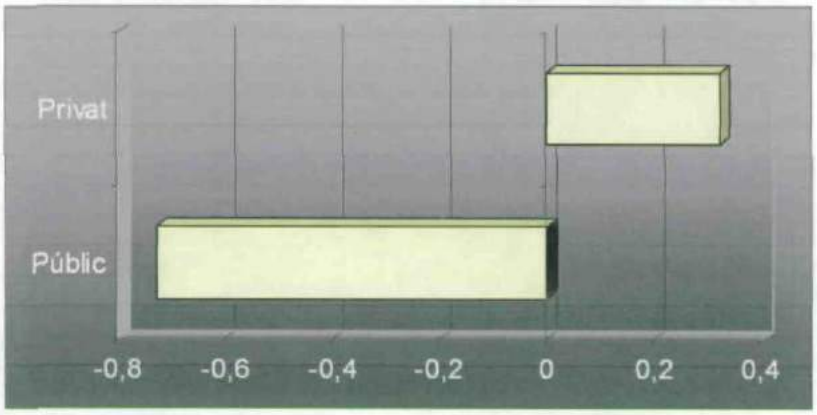

Rangos

	Pública Privada	N	Rango promedio	Suma de rangos
School autonomy (WLE)	Escola pública	26	15,62	406,00
	Escola privada	23	35,61	819,00
	Total	49		

NSEC i Clima del centre

En quant al clima escolar, hi ha alguns aspectes que presenten correlació amb el nivell socioeconòmic i cultural del centre. No és el cas de la variable del Conducta del professorat, on segons l'opinió dels directors, no existeix una millor conducta del professorat si aquest treballa en un centre amb un estatus econòmic, social i cultural més alt. En canvi sí que existeix correlació amb les altres variables: Compromís dels estudiants, Compromís del professorat i Conducta dels estudiants. En totes tres variables la correlació ens diu que a millor estatus socioeconòmic i cultural del centre, millors són els resultats d'aquestes variables.

Correlaciones

		Index socioecnomic i cultural per centres	Student morale (WLE) Compromis estudiants	Teacher morale (WLE) Compromis dels mestres	Factors que afecten al clima escolar Conducta estudiants (WLE)
Index socioecnomic i cultural per centres	Correlación de Pearson				
	Sig. (bilateral)				
	N				
Student morale (WLE) Compromis estudiants	Correlación de Pearson	,330*			
	Sig. (bilateral)	,019			
	N	50			
Teacher morale (WLE) Compromis dels mestres	Correlación de Pearson	,422**	,429**		
	Sig. (bilateral)	,002	,002		
	N	50	50		
Factors que afecten al clima escolar Conducta estudiants (WLE)	Correlación de Pearson	,528**	,515**	,537**	
	Sig. (bilateral)	,000	,000	,000	
	N	50	50	50	
Factors que afecten al clima escolar Conducta professorat (WLE)	Correlación de Pearson	,184	,288*	,558**	,662**
	Sig. (bilateral)	,200	,042	,000	,000
	N	50	50	50	50

*. La correlación es significante al nivel 0.05 (bilateral).
**. La correlación es significativa al nivel 0.01 (bilateral).

Dades objectives aportades pels directors

NSEC i Recursos del centre

L'índex de qualitat dels recursos educatius són dades aportades pels directors. L'aplicació de l'estadístic de la correlació de Pearson ens diu que no existeix correlació entre el nivell socioeconòmic i cultural del centre i la qualitat d'aquests recursos educatius.

Correlaciones

		Índex socioecnòmic i cultural per centres	Qualitat dels recursos educatius (WLE)
Índex socioecnòmic i cultural per centres	Correlación de Pearson		
	Sig. (bilateral)		
	N		
Qualitat dels recursos educatius (WLE)	Correlación de Pearson	,088	
	Sig. (bilateral)	,543	
	N	50	

Estadísticos de contraste[a]

	School autonomy (WLE)
U de Mann-Whitney	55,000
W de Wilcoxon	406,000
Z	-4,941
Sig. asintót. (bilateral)	,000

a. Variable de agrupación: Pública Privada

Correlació de Pearson entre Autonomia de centres i matèries avaluades				
	Matemàtiques	comp. Lectora	Ciències	Resol. problemes
Índex de correlació	0,443	0,471	0,475	0,460

Titularitat i Professorat

Els centres privats tenen una proporció més alta de professorat de matemàtiques a la plantilla del centre, que els centres públics. Aquesta diferència es considera significativa (0.004).

			Recuento	Media	Desviación tip.	Error típico de la media
Pública Privada	Escola pública	Proportció de professors de matemàtiques	27	,089	,021	,004
	Escola privada		23	,226	,157	,039
Total de grupo			**50**	**,146**	**,121**	**,019**

Rangos

	Pública Privada	N	Rango promedio	Suma de rangos
Proportció de professors de matemàtiques	Escola pública	23	15,65	360,00
	Escola privada	16	26,25	420,00
	Total	39		

Estadísticos de contraste[b]

	Proportció de professors de matemàtiques
U de Mann-Whitney	84,000
W de Wilcoxon	360,000
Z	-2,855
Sig. asintót. (bilateral)	,004
Sig. exacta [2*(Sig. unilateral)]	,004[a]

a. No corregidos para los empates.

b. Variable de agrupación: Pública Privada

Percepcions dels directors

NSEC i Recursos del centre

Tant en l'apartat de proporció d'ordinadors connectat a la xarxa, com de la proporció d'alumnes per ordinador, es comprova que no hi ha correlació d'aquestes dues variables amb el nivell d'estatus socioeconòmic i cultural del centre. És a dir, l'estatus de l'institut no te relació amb aquest tipus de recursos abans esmentats. La significació en ambdós casos és superiors a 0.05 (0.123 i 0.762 respectivament).

Correlaciones

		Índex socioecnòmic i cultural per centres	Ordinadors per alumne per grups
Índex socioecnòmic i cultural per centres	Correlación de Pearson		
	Sig. (bilateral)		
	N		
Ordinadors per alumne per grups	Correlación de Pearson	-,228	
	Sig. (bilateral)	,123	
	N	47	

Correlaciones

		Índex socioecnòmic i cultural per centres	Proportion of computers connected to LAN
Índex socioecnòmic i cultural per centres	Correlación de Pearson		
	Sig. (bilateral)		
	N		
Proportion of computers connected to LAN	Correlación de Pearson	-,046	
	Sig. (bilateral)	,762	
	N	46	

NSEC i Gestió del centre

NSEC i Autonomia de centre. Hi ha una correlació positiva entre el greu d'autonomia del centre i el seu índex socioeconòmic i cultural, amb una significació de 0,002. Això ens permet comprovar que l'autonomia de centres és un factor important en aquest estudi, i que està correlacionada amb el nivell econòmic, social i cultural dels instituts.

Correlaciones

		Índex socioecnòmic i cultural per centres	School autonomy (WLE)
Índex socioecnòmic i cultural per centres	Correlación de Pearson		
	Sig. (bilateral)		
	N		
School autonomy (WLE)	Correlación de Pearson	,438**	
	Sig. (bilateral)	,002	
	N	49	

**. La correlación es significativa al nivel 0,01 (bilateral).

NSEC i Professorat

D'altra banda, es comprova la tendència de que no hi ha correlació entre el nivell de NSEC dels centres i la proporció de professorat de matemàtiques. El seu grau de significació és de 0.801.

Correlaciones

		Índex socioecnòmic i cultural per centres	Proportció de professors de matemàtiques
Índex socioecnòmic i cultural per centres	Correlación de Pearson		
	Sig. (bilateral)		
	N		
Proportció de professors de matemàtiques	Correlación de Pearson	,042	
	Sig. (bilateral)	,801	
	N	39	

Conclusions generals i propostes

PISA 2003 a Catalunya. Una ullada a les desigualtats educatives

Conclusions generals

En aquest últim apartat presentem les conclusions generals de la recerca i les propostes que se'n deriven. Per una part, les conclusions generals constitueixen una síntesi dels resultats més rellevants de l'estudi, raó per la qual no s'ha entrat en detall en alguns aspectes també destacats del procés. Per a una major concreció, es poden consultar les conclusions de procés durant i al final de cada capítol. En segon lloc, el text de les propostes recull una sèrie de recomanacions i orientacions adreçades fonamentalment a l'administració educativa, tot i que també a la comunitat educativa en general.

Conclusions generals

La rellevància dels estudis centrats en l'anàlisi de les desigualtats es justifica tant en la literatura específica i les recerques existents, com atenent als indicis que disposem sobre el nostre propi sistema educatiu. En aquest sentit, una de les raons d'aquesta importància és el fet que els estudis sobre desigualtats educatives s'estan convertint progressivament en recursos imprescindibles per fonamentar i desenvolupar estratègies de canvi en el context dels sistemes educatius –a nivell de polítiques educatives, polítiques socials, pràctica pedagògica, etc.

Assumint la importància dels estudis en aquest àmbit, amb la present recerca hem volgut contribuir en la indagació dels indicis de desigualtats a Catalunya per tal d'aprofundir en aquells factors i elements del sistema educatiu que fomenten o inhibeixen la diferenciació dels estudiants. Per altra part, cal assenyalar que el present estudi no és simplement una radiografia sobre la situació de l'educació a Catalunya, sinó que obre noves hipòtesis i vies de treball per a aprofundir en el tema de les desigualtats. Així també, s'entén que els resultats exposats en aquesta recerca es poden i s'han de complementar amb d'altres estudis i recerques per tal d'anar elaborant perspectives de comprensió més àmplies de la realitat socioeducativa.

El present estudi sobre les desigualtats a Catalunya s'ha desenvolupat a partir de les dades presentades per l'estudi PISA de l'OCDE. Aquest estudi, es tracta d'un projecte d'especial rellevància internacional, tant per l'organisme promotor com pel contingut

del mateix, i que al mateix temps té un grau d'influència elevat en les polítiques educatives nacionals dels països més desenvolupats del mon. Aquesta rellevància es deu en bona part a l'elevat rigor del que gaudeix, tan en el seu disseny com en l'aplicació i explotació de les dades. No obstant això, també s'han d'assumir les limitacions que té en l'anàlisi dels sistemes educatiu, ja que per una part es centra només en una franja d'edat i per una altra limita el seu estudi a unes competències determinades. La validesa, però de l'estudi PISA, es basa fonamentalment en que no només es centra en l'anàlisi dels nivells d'excel·lència acadèmica dels països, sinó que també adopta una perspectiva més amplia, i sociològicament imprescindible, en la que s'analitzen variables associades a l'equitat dels sistemes educatius.

Desigualtats en educació

La presència del tema de les desigualtats educatives en els debats i la literatura pedagògica actual són cada cop més importants. Paral·lelament i de forma complementària, els debats teòrics sobre el què signifiquen - o haurien de significar - els termes igualtat, equitat i justícia en els sistemes educatius actuals van en augment. Per la seva part, aquests conceptes es van incorporant, tot i que des de perspectives ideològicament molt diverses, als discursos de la política educativa en clau nacional.

El reforçament d'aquests debats s'entenen vinculats amb un increment d'estudis sobre les desigualtats socials i educatives. Per una part, en el context d'aquests estudis, hi ha hagut a més a més un avenç molt significatiu en el desenvolupament quantitatiu i qualitatiu de la recerca en l'àmbit de les desigualtats, tan pel que fa a la qualitat i augment de les dades recollides, com pel que fa un major rigor dels procediments estadístics. Per altra part, però cal assenyalar que encara manquen molts aspectes que s'han treballar en el marc d'aquests estudis. Així, per exemple, s'ha d'aprofundir més en l'anàlisi de les desigualtats en funció dels diferents nivells educatius (p.e. educació pre-escolar), en la utilització de noves variables que aportin informació nova sobre els estudiants o en la realització d'estudis longitudinals amb solvència científica.

Desigualtats en educació a l'estudi PISA

L'estudi PISA és un dels estudis més rellevants per a l'anàlisi de les desigualtats en el sistema educatiu, fet que l'ha anat convertint en un dels projectes de referència pels grups de recerca europeus centrats en aquest àmbit d'estudi. Des d'aquest context, les dades mostrades pel PISA es van utilitzar per endegar recerques tan de tipus comparat a nivell internacional, com d'anàlisi dels sistemes educatius en clau nacional. Les aportacions que s'han generat des d'aquestes recerques no només han permès disposar d'indicadors construïts específicament per a l'estudi de les desigualtats,

també han obert pistes per al desenvolupament de noves recerques. La investigació en base al PISA té actualment varis reptes a assumir, tan pel que fa als àmbits que resten per explorar com pel que fa a la necessitat de vincular les dades sobre els distints països amb altres indicadors que provenen d'altres bases de dades igualment rellevants (de l'OCDE, Eurybase,...).

Un cop més l'explotació de les dades del projecte PISA proporciona idees i propostes interessants per millorar l'estat de l'educació, especialment pel que fa referència a la millora de les desigualtats posades de manifest de manera explícita i evident. Precisament, aquest abordatge de l'estudi PISA des de la perspectiva de les desigualtats ens mostra – a partir de la comparació internacional - que equitat i excel·lència són perfectament compatibles i que la qualitat d'un sistema educatiu es pot entendre com l'acompliment ineludible d'aquests dos principis.

Conclusions de l'estudi internacional

Catalunya es troba en una situació bona en termes d'igualtat de resultats, no pel que fa a nivells d'excel·lència acadèmica, sinó pel que fa a les diferències entre els estudiants amb alt rendiment i els estudiants amb baixes puntuacions. Des d'un punt de vista comparat, Catalunya disposa d'un sistema educatiu que aconsegueix compensar –més que en altres països- l'impacte que tenen els factors de context social i econòmic en els resultats dels estudiants.

Catalunya, seguint de prop a Islàndia, Finlàndia, Noruega i Suècia, es situa en el grup que presenta menys variança inter-centres, és a dir, el grup que mostra més equitat entre els centres educatius i on les diferències en els resultats venen explicades fonamentalment per les característiques de l'alumnat.

Un dels factors que afavoreix uns índexs més alts d'equitat és un sistema educatiu més homogeni i integrador. En aquest sentit, Catalunya es troba entre els països on el factor *centre educatiu* és decisiu en la compensació de les situacions de desigualtat i on, per tant, s'eviten alts nivells de segregació d'estudiants segons centres educatius per raó d'estatus socioeconòmic. Per una altra part, els països amb sistemes d'ensenyament segregadors que presenten itineraris formatius i selecció institucional dels estudiants, tal com Bèlgica, Alemanya o Suïssa, mostren unes majors dispersions en el seu rendiment acadèmic i una major diferenciació de l'alumnat segons centres.

En aquest marc d'equitat del sistema educatiu a Catalunya, però també hi trobem aspectes crítics, tal com la diferència existent en el rendiment acadèmic entre els

estudiants nadius i els no nadius. És en aquest punt on Catalunya presenta una desigualtat significativament alta entre l'alumnat nadiu i el que no ho és.

Un dels aspectes negatius en el cas de Catalunya és la relació entre inversió pública en educació (segons PIB per càpita) i puntuacions dels estudiants. Malgrat que un major poder adquisitiu no implica necessàriament un major rendiment acadèmic, generalment a un PIB per càpita més alt corresponen puntuacions més altes. En aquest sentit, atenent a la mitjana dels països europeus, Catalunya obté uns resultats acadèmics més baixos que els que li correspondria atenent al nivell d'inversió pública en educació. Finlàndia és pel contrari un dels països on s'obtenen unes puntuacions més altes a les que li correspondria considerant el seu nivell d'inversió pública. Des d'aquesta perspectiva comparada, es pot concloure que a Catalunya no només és necessari una major inversió pública en educació, sinó també un major nivell d'eficiència de la mateixa.

Per altra part, un dels aspectes positius a Catalunya és la relació significativa entre inversió pública en educació (segons PIB per càpita) i nivell de segregació dels estudiants entre els centres educatius. Des de la perspectiva comparada, segons el seu nivell d'inversió, Catalunya hauria de mostrar un grau més alt de concentració d'estudiants en centres educatius per raó d'estatus socioeconòmic. Catalunya mostra, per tant, un grau d'equitat més alt del que li correspondria en relació amb el PIB en educació.

Els països que mostren altes quotes d'equitat, al mateix temps també mostren diferències reduïdes entre les puntuacions obtingudes per l'alumnat dels centres públics i les obtingudes per l'alumnat dels centres privats. En alguns casos, aquestes diferències són fins i tot favorables als centres públics. Caldria esperar que la situació de Catalunya respectés aquesta tendència. No obstant això, la realitat a Catalunya és diferent. A Catalunya la mitjana en rendiment acadèmic als centres privats es situa de forma significativa per sobre de la mitjana dels països de la OCDE, mentre que els centres públics es situa significativament per sota. En aquest sentit, Catalunya es troba en una situació considerablement negativa, doncs presenta al voltant de 31 punts de diferència en favor dels centres privats.

Conclusions en el marc d'anàlisi dels estudiants

a. Estatus econòmic, social i cultural

En el marc de l'estatus econòmic, social i cultural (ESCS al PISA), trobem l'estatus ocupacional dels pares i el nivell acadèmic dels pares de l'alumnat, així com els recursos educatius, informàtics i educatius. A Catalunya, aquestes variables determinen i expliquen la major part dels resultats dels estudiants.

a.1. Resultats i ocupació dels pares

L'estatus ocupacional dels pares és una de les variables amb més correlació amb els resultats acadèmics dels i de les estudiants. En alguns casos mostra, tot i que amb poca diferència, més correlació amb el rendiment acadèmic que el propi nivell educatiu dels pares (a matemàtiques, comprensió lectora i resolució de problemes).

Així doncs, els estudiants amb pares d'estatus professional alt obtenen un major rendiment acadèmic. Malgrat ambdós presenten un coeficient de correlació significatiu, en termes generals l'estatus ocupacional del pare mostra més associació amb els resultats que l'estatus ocupacional de la mare.

a.2. Resultats i estudis dels pares

A l'igual que l'anterior, el nivell acadèmic dels pares és una de les variables que mostra més correlació amb el rendiment acadèmic de l'alumnat. Els estudiants amb pares i mares amb estudis superiors obtenen un major rendiment acadèmic que els estudiants amb pares que no tenen estudis o tenen estudis primaris. Així mateix, amb una diferència també significativa, els estudiants amb mares i pares amb estudis secundaris (primer i segon cicle) presenten unes majors puntuacions que els estudiants amb pares i mares amb estudis primaris o sense estudis.

A diferència de l'estatus ocupacional, el nivell educatiu de la mare mostra generalment més associació amb els resultats que el nivell educatiu del pare.

a.3. ESCS i impacte sobre el procés educatiu

Els estudiants amb un estatus econòmic, social i cultural més alt mostren un major nivell de seguretat i confiança vers el propi aprenentatge de les matemàtiques. Per altra part, els estudiants amb un ESCS més baix presenten un major nivell d'angoixa i d'inseguretat vers l'aprenentatge d'aquesta matèria. Per altra part, mentre que els estudiants amb un ESCS alt gaudeixen de més temps d'instrucció al centre, els estudiants amb una ESCS baix reben més hores de classes de recuperació al centre.

a.4. Llengua, ESCS, titularitat i resultats

Existeix una associació significativa entre rendiment acadèmic i llengua principal parlada a casa. Els estudiants que parlen el català a casa obtenen unes puntuacions significativament superiors respecte als estudiants que parlen castellà.

Per altra part, cal assenyalar que la llengua parlada a casa està associada tan a la titularitat del centre que assisteix l'estudiant com al seu estatus socioeconòmic i cultural. Per una part, els estudiants que parlen principalment el català a casa assisteixen, en una major proporció, als centres privats. Per altra part, els estudiants que tenen el català com a llengua principal en l'àmbit familiar presenten un ESCS més alt que els estudiants que tenen el castellà –tenir el català com a llengua principal mostra una associació amb un estatus ocupacional dels pares alt, un nivell de formació acadèmica elevada dels pares i una major proporció de recursos culturals, educatius i informàtics a casa.

a.5. Expectatives, ESCS i resultats

Els estudiants que aspiren a anar a la universitat o a fer cicles de grau superior obtenen un rendiment acadèmic significativament superior respecte l'alumnat que no té cap aspiració acadèmica més enllà de l'ensenyament secundari.

Per altra part, cal assenyalar que mentre els estudiants amb un estatus socioeconòmic i cultural alt mostren nivells d'expectatives educatives més altes, els estudiants amb un estatus baix presenten uns nivells menors d'aspiracions acadèmiques. En el marc de l'estatus, el nivell educatiu de la mare i les possessions culturals a casa són les variables que mostren un major coeficient de correlació amb les expectatives educatives dels estudiants.

b. Gènere

b.1. Gènere i resultats

Les noies obtenen puntuacions significativament superiors que els nois en la matèria de comprensió lectora (42 punts). Per la seva part, els nois obtenen un major rendiment acadèmic que les noies en la l'àrea de competència matemàtica (18 punts). La diferència de puntuacions en competència matemàtica a favor dels nois no és tan elevada com en comprensió lectora en el cas de les noies, però de totes maneres també és estadísticament significativa.

Per altra part, cal destacar que les diferències entre nois i noies en competència científica i resolució de problemes no són significatives.

b.2. Gènere i Procés

Les noies dediquen més temps a fer els deures que els nois. Per altra part, però els nois dediquen més temps als deures de matemàtiques.

Els nois mostren uns nivells més alts d'estratègies d'elaboració, mentre que les noies presenten un nivell més alt d'estratègies de control aplicades al propi procés d'aprenentatge.

En el marc de l'aprenentatge de les matemàtiques, els nois mostren en termes generals unes característiques més favorables. Per una part, presenten una motivació instrumental i un interès més elevat que les noies vers les matemàtiques. Per altra part, les noies mostren un índex més alt d'angoixa vers l'aprenentatge d'aquesta matèria.

Quant a l'estil d'aprenentatge, mentre que per una part no existeix associació entre gènere i un tipus d'aprenentatge cooperatiu, per altra part els nois sí mostren una major tendència a un estil d'aprenentatge més competitiu.

Finalment, quant a les actituds vers la cultura institucional dels centres, podem observar diferències significatives atenent al gènere de l'alumnat. Les noies mostren més disciplina que els nois i una millor actitud vers el centre educatiu. Així mateix, també són les noies les que presenten unes millors relacions amb el professorat.

c. Immigració

c.1. Immigració, ESCS i resultats

Com s'ha apuntat a les conclusions de l'anàlisi internacional, les diferències en el rendiment acadèmic entre l'alumnat nadiu i el no nadiu són molt significatives. Els estudiants que han nascut fora de l'estat Espanyol es diferencien d'entre 76 i 98 punts –depenent de les matèries- dels estudiants nadius (inclosos els estudiants de primera generació). Per una altra part, és important assenyalar que existeix una associació significativa entre la procedència dels estudiants i l'estatus socioeconòmic i cultural de la seva família.

c.2. Immigració i expectatives educatives

Els estudiants no nadius tenen menys expectatives educatives que els estudiants nadius. L'aspiració d'arribar a la universitat o a nivells educatius superiors està associada al fet de ser estudiant nouvingut.

Conclusions en el marc d'anàlisi dels centres educatius

a. Estatus econòmic, social i cultural dels centres

a.1. ESCS i resultats

Els centres educatius amb un estatus econòmic, social i cultural alt obtenen millors resultats en totes les matèries avaluades que els centres amb una mitjana d'estatus socioeconòmic baix.

a.2. Resultats i ocupació dels pares per centres

Els centres educatius amb un estatus ocupacional dels pares baix obtenen menors puntuacions en totes les matèries que els centres amb un estatus alt.

a.3. Resultats i estudis dels pares per centres

En el marc dels centres educatius, un alt nivell educatiu dels pares implica uns millors resultats en totes les competències avaluades.

b. Titularitat dels centres

b.1. Titularitat i resultats

Els centres privats obtenen un rendiment més alt en totes les matèries avaluades. Les diferències es situen al voltant dels 31 punts.

b.2. Titularitat i ESCS

Tan en els centres públics com dins dels centres privats existeix correlació entre l'estatus socioeconòmic i cultural i el rendiment acadèmic dels estudiants en matemàtiques.

b.3. Titularitat i procés educatiu

En primer lloc, els estudiants que assisteixen a centres privats dediquen més temps als deures escolars. Després, tenen menys angoixa que a la pública vers l'aprenentatge de les matemàtiques i mostren més eficàcia en l'aprenentatge de les matemàtiques. Així mateix, els estudiants dels centres privats desenvolupen més les estratègies d'aprenentatge relatives a la memorització i a l'elaboració.

La diferència de ràtio entre centres públics i privats no és significativa.

En els centres privats existeix un major clima de disciplina percebut pels estudiants. La diferència entre centres públics i privats apareix com a significativa.

Els estudiants dels centres privats dediquen, de mitjana, més temps als deures que l'alumnat dels centres públics.

b.4. Titularitat i Expectatives

L'alumnat dels centres privats mostren un nivell més alt d'expectatives que els estudiants dels centres públics. La diferència entre ambdós col·lectius, quan a les aspiracions acadèmiques, és estadísticament significativa.

c. Actituds vers la cultura institucional del centre, titularitat i ESCS

No hi ha diferència entre l'actitud vers el centre educatiu dels estudiants del sector públic i l'alumnat del sector privat. Ara bé, quan atenem a l'estatus socioeconòmic i cultural, tan en l'àmbit públic com en el privat, a més nivell d'ESCS millor és l'actitud vers el centre. L'alumnat dels centres privats amb un ESCS baix, presenta una actitud cap a l'escola més negativa que el del sector públic.

Pel que fa al sentiment de pertinença, l'alumnat dels centres públics, independentment del seu nivell d'ESCS, té un sentiment de pertinença negatiu. En l'àmbit dels centres privats, el sentiment de pertinença és baix en l'alumnat amb un nivell baix d'ESCS i augmenta en la mesura que el nivell d'estatus també ho fa.

Quant a la relació entre estudiants i professorat, l'alumnat dels centres públics en general valora negativament la seva relació amb els docents de matemàtiques. Per contra, l'alumnat dels centres privats considera aquesta relació com molt més positiva. En el sector privat, l'índex de relació augmenta a mesura el nivell d'ESCS és més alt.

Finalment, en relació al recolzament que dóna el professorat de matemàtiques, la percepció que té l'alumnat dels centres públics és negativa. A mesura que l'ESCS augmenta, la percepció de l'alumnat referent a aquest suport és més baixa. Per la seva part, els estudiants en els centres privats valoren de forma positiva el suport rebut per part del professorat de matemàtiques.

d. Autonomia dels centres

Els centres privats tenen més autonomia que els públics i estan per sobre de la mitjana dels països de la OCDE. Els centres públics presenten un índex d'autonomia molt baix. Cap centre públic té un nivell d'autonomia superior a la mitjana dels països. Un 70% dels centres privats es situen per sobre d'aquesta mitjana.

d.2. Autonomia, resultats i expectatives

Els estudiants que assisteixen a centres amb més autonomia obtenen puntuacions significativament superiors que l'alumnat que estudia en centres on el nivell d'autonomia és mitjana-alta o mitjana-baixa. Així mateix, el fet d'assistir a centres amb un alt grau d'autonomia també està associat amb tenir unes altes expectatives acadèmiques.

d.3. Autonomia, ESCS i titularitat

Els estudiants que assisteixen a centres educatius amb alts nivells d'autonomia presenten un estatus socioeconòmic alt. Aquest fet es deu fonamentalment a que els centres amb més autonomia són centres de titularitat privada. Al mateix temps, els estudiants que assisteixen a centres privats presenten, en una major proporció, nivells socioeconòmics alts.

d.4. Autonomia i actituds de l'alumnat

Els estudiants que assisteixen a centres amb un alt grau d'autonomia mostren un alt grau de disciplina i de relació amb els professors i les professores.

e. Clima escolar: actituds de l'alumnat i el professorat

e.1. Clima i resultats

Els centres que compten amb un bon nivell d'actituds per part dels estudiants, tendeixen a obtenir un millor rendiment acadèmic. Pel contrari, els centres que tenen baixos nivells en actituds presenten unes puntuacions significativament inferiors.

e.2. Clima i ESCS

Els estudiants que assisteixen a centres amb un baix nivell de bones actituds per part de l'alumnat mostren, de mitjana, un estatus socioeconòmic baix. L'alumnat que estudia en centres amb un nivell d'actituds alt, presenten un estatus significativament més alt.

e.3. Clima i aprenentatge

L'alumnat que estudia a centres on hi ha un baix nivell de respecte vers el centre, presenten un major nivell d'angoixa i inseguretat vers l'aprenentatge. Els estudiants que assisteixen a centres amb un nivell òptim d'actituds, mostren nivells alts d'interès i de seguretat vers l'aprenentatge de les matemàtiques.

PISA 2003 a Catalunya. Una ullada a les desigualtats educatives

Propostes

De les dades i anàlisis precedents podem apuntar la necessitat de que l'administració pública i la societat en general prenguin consciència de la importància del tema pel futur del país i adoptin les mesures necessàries per canviar la situació actual. Entenem que una aportació molt rica que permetria gestionar aquesta tema en la bona direcció és el llibre "Política educativa i igualtat d'oportunitats. Prioritats i propostes" de la Fundació Jaume Bofill. Les més de 300 propostes consensuades en el marc d'un grup plural - tant des del punt de vista professional com ideològic - constitueixen una eina molt valuosa, orientant molt adequadament el que hauria de ser l'acció de govern de l'administració educativa catalana en els propers anys. És per aquest motiu que, a continuació, no pretenem proposar mesures alternatives sinó recollir algunes de les que considerem més rellevants i proposar-ne de noves.

Abordar amb garantia d'èxit la resolució del problema de les desigualtats educatives a Catalunya - com qualsevol altre problema estructural que pateixi el nostre sistema educatiu - requereix com a mínim de tres elements: primer reconèixer el problema i atorgar-li la necessària importància; segon, implicar a tots els actors en la seva resolució; tercer, conèixer millor el problema i fer-li el seguiment adequat en el futur. És per aquest motiu que es fa del tot imprescindible que l'administració educativa, la resta de sectors de la comunitat educativa i la societat en general facin seus els següents tres principis que permeten orientar les mesures a desplegar:

- *Primer principi:* Reconeixement de que el problema de les desigualtats en el nostre sistema educatiu és quelcom que ens hauria de preocupar de tal manera que constituís un eix transversal clar en totes les nostres actuacions polítiques i educatives. Es fa imprescindible que assumim que no hi ha qualitat en el sistema educatiu si el principi d'equitat no impregna el conjunt de les seves parts.

- *Segon principi:* Reconeixement de que el problema de les desigualtats no és només una qüestió de l'administració educativa - que ho és i en gran mesura - sinó que també la comunitat educativa té un gran de responsabilitat individual (professors, directors, pares, titulars de centres) i col·lectiva (patronals de l'ensenyament, associacions de professors, sindicats, federacions de mares i pares,...) que no poden defugir. Cadascú en el marc de les seves actuacions al si del sistema educatiu i fora del mateix contribueixen a incrementar o reduir les desigualtats educatives al nostre país.

- *Tercer principi:* Reconeixement de que necessitem avançar en el coneixement de quins són els canals pels quals es reforcen les desigualtats educatives i la millor manera de combatre-les, establint els mecanismes necessaris per fer-li el seu seguiment.

D'aquests tres principis, doncs, es poden derivar un seguit de mesures però nosaltres voldríem destacar en primer lloc, i amb caràcter general, les següents propostes:

-1) Un increment pressupostari notable per fer front al tema de les desigualtats educatives a Catalunya, assignant de manera no uniforme els recursos disponibles i proporcionant de millors dotacions (edificis, professorat i direccions millor qualificades) a aquests col·lectius i barris més necessitats de les ciutats. Aquesta tasca ha d'anar acompanyada d'altres actuacions que depasen l'actuació del departament d'educació (polítiques d'urbanisme, de benestar social, d'immigració,....) i que haurien de tenir un caràcter integrador a l'hora d'afrontar el conjunt de factors (externs i interns al sistema educatiu) que afecten les desigualtats educatives a Catalunya.

- 2) Un gran acord entre el sector públic i el sector privat concertat per fer front a aquesta situació. Mentre no siguem conscients que aquesta problemàtica és inabordable des de només un dels dos sectors, les desigualtats educatives continuaran sent una realitat al nostre país. Cal doncs posar els recursos i **les voluntats** per fer front a aquesta problemàtica, descartant que el mercat educatiu (dins el sector públic i dins el sector privat) resoldrà les desigualtats. Cal una intervenció conjunta i acordada de l'estat i la societat civil per donar-li solucions.

- 3) Un augment pressupostari significatiu de la recerca educativa encaminada a aprofundir en el tema de les desigualtats al si del sistema educatiu, així com en el seguiment de les mateixes en els propers anys. En aquest sentit cal recordar les pràcticament inexistents dotacions que es fan envers a aquesta temàtica a les convocatòries públiques de recerca de l'administració educativa catalana.

Entenem que aquestes tres propostes de caràcter general haurien d'orientar la política educativa catalana al nostre país, mitjançant un seguit de propostes concretes com les que passem a assenyalar seguidament:

- 1) Una major atenció diferenciada als centres ubicats en contextos socials menys afavorits, dotant-los de més recursos i evitant al mateix temps l'estigmatització d'aquests centres al barri i els conseqüents processos de guetització. Per fer-ho convé:
    - 1.a) Millorar la imatge externa dels edificis, així com les seves instal·lacions (patis, aules, sales de professors, despatx de direcció, espais per rebre a les famílies,...) a fi efecte de proporcionar la idea d'un espai de qualitat centrat en l'aprenentatge, i canviar la percepció que sovint tenen les famílies sobre el mateix
    - 1.b) Rebaixar de manera significativa el nombre d'alumnes per aula, especialment a pre-escolar i a primària, sobre tot quan el centre atén a un nombre elevat d'alumnes immigrants
    - 1.c) Dotar de professors i directors altament qualificats i motivats per treballar en aquests contextos (més enllà dels drets del personal funcionari), atorgant si fos necessari algun tipus d'incentivació (no necessàriament econòmica, per exemple, dotació de llicencia d'estudis d'un any desprès de sis anys treballant en aquest tipus de centres)
    - 1.d) Garantir un equip de professors estable, amb direccions amb capacitat de lideratge, no només entre els professors sinó entre les famílies que porten els seus fills a aquestes escoles.

- 1.e) Garantir el treball de conjunt entre l'escola i altres professionals i serveis externs al centre com educadors socials, assistents socials, EAPs, biblioteques, centres d'esplai,... a fi efecte 'd'abordar de manera cohesionada i integral les problemàtiques derivades de les desigualtats socials i que tenen repercussió sobre els centres escolars.
- 1.f) Impulsar la formació permanent del professorat en aquests centres prioritzant els dos paràmetres següents:
  - Vincular la formació a l'implementació de projectes d'innovació encaminats a millorar la situació de desigualtat educativa que pateixen els alumnes i les seves famílies.
  - Fomentar la formació col·lectiva del professorat per sobre de la de caràcter individual, proporcionat eines per comprendre millor les desigualtats existents (origen, factors, mecanismes,...) i posar-hi remei al si de l'aula i del centre escolar
- 1.g) Impulsar centres de reforç que a través de biblioteques, centres de recursos, o d'altres serveis educatius permetin als alumnes tenir un entorn educatiu adequat que compensi els dèficits d'entorn social-cultural, estratègies d'aprenentatge, ... propis del seu context familiar.

- 2) Una major col·laboració sobre el territori entre centres públics i privats concertats a partir d'iniciatives conjuntes destinades a conèixer i millorar la seva actuació envers al tema de l'equitat:
  - 2.a) Intercanvi d'experiències en seminaris de formació conjunts.
  - 2.b) Creació d'equips de professors d'ambdós sectors que elaborin projectes d'innovació comuns destinats a aquest fi.
  - 2.c) Coordinació entre equips directius del sector públic i privat per proporcionar una imatge conjunta i de prestigi a les famílies del barri, del conjunt de la oferta educativa al territori

- 2.d) Coordinació entre els equips directius del sector públic i privat per assumir el repartiment dels alumnes amb dificultats sobre el territori.
- 2.e) Impuls de projectes conjunts que fomentin la participació de les famílies en els centres educatius del territori, així com la seva responsabilitat com a mares i pares en la educació dels seus fills.

- 3) Una formació inicial del professorat d'alta qualitat que passa necessàriament per:
  - 3.a) Un professorat de qualificació elevada a les Facultats de Ciències de l'Educació, tant des del punt de vista dels continguts que ensenya, les metodologies que utilitza i la recerca educativa que desplega.
  - 3.b) Uns curricula de formació adequats als nous rols del professor que es necessiten als nostres centres educatius, i que proporcionin als futurs professors el següent:
    - Un coneixement específic de les claus que ajuden a entendre i lluitar amb eficiència contra les desigualtats educatives al si de l'aula, al centre escolar, al territori on s'ubica aquest centre, i al sistema educatiu.
    - Unes estratègies didàctiques dirigides a evitar que el professor sigui reproductor i creador de desigualtats a l'aula i al centre escolar, i a fomentar entre els alumnes el respecte del principi d'igualtat a la nostra societat.

- 4) Una política d'expansió d'escoles bressol i de suport a les famílies, de manera prioritària entre els sectors menys afavorits a fi i efecte de compensar els dèficits culturals i socials de l'entorn dels infants.
- 5) Un major increment de la oferta d'educació adults, especialment entre els sectors menys afavorits, tant des del punt de vista d'incrementar el nivell educatiu dels pares (alfabetització, primària, secundària,...) com de fomentar l'adquisició d'hàbits culturals beneficiosos per l'educació dels seus fills (cinema, teatre, música, lectura,...). Caldrà, així doncs, dotar de

professorat adequadament preparat per aquestes tasques i planificar els serveis disponibles (o d'altres de nova creació) que puguin acollir aquests tipus d'iniciatives.

- 6) Foment de la recerca educativa sobre desigualtats educatives així com la seva difusió i debat entre la comunitat educativa: professorat, sindicats, administració, federació pares,.....
- 7) Creació d'un grup de debat entre periodistes i gent del món de l'educació a fi efecte d'abordar la manera com s'han de tractar els temes de desigualtat educativa al mitjans de comunicació a fi efecte d'evitar que la difusió de les notícies al voltant d'aquesta problemàtica promogui majors quotes de dicotomització social al nostre país.

PISA 2003 a Catalunya. Una ullada a les desigualtats educatives

Referències bibliogràfiques

BLAIS, M. C.; GAUCHET, M.; OTTAVI, D. (2002): *Pour une philosophie politique de l'éducation. Six qüestions d'aujourd'hui.* Paris: Bayard Editions.

BONAL, X.; ESSOMBA, M.A.; FERRER, F. (coord) (2004): *Política educativa i igualtat d'oportunitats.* Ed. Mediterrània. Barcelona

BOTTANI, N.; VRIGNAUD, P. (2005): *La France et les évaluations internationales.* Haut Conseil de l'evaluation de l'école. Paris. Document electrònic.

CASTEL, J. L. (2005): *ESCOLE: Estudi comparatiu i mesura de la competència lectora de l'alumnat de 4t de primària basat en el projecte PIRLS.* Informe de llicència d'estudis pel Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya. Document electrònic.

CASTILLO-SALGADO, C.; SCHNEIDER, C.; LOYOLA, E.; MUJICA, O.; ROCA, A.; YERG, T. (2002): *Measuring health inequalities: Gini Coefficient and Concentration Índex,* The Pan American Health Organisation. Disponible online a: www.paho.org/English/SHA/be_v22n1-Gini.htm.

CRAHAY, M (2000): *L'école peut-elle être juste et efficace ? De l'égalité des chances à l'égalité des acquis.* Bruxelles: De Boeck Université.

DUMAY, X. (2004): "Effet établissement : effet de composition et/ou effet des pratiques managériales et pédagogiques ? Un état du débat". *Les Cahiers de Recherche en Éducation et Formation.* N. 34 – Novembre 2004

DUMAY, X.; DUPRIEZ, V. (2004): "Effet établissement : effet de processus et/ou effet de composition ?" *Les Cahiers de Recherche en Éducation et Formation.* N. 36, Décembre 2004

DUPRIEZ, V.; CORNET, J. (2004): *Entre hétérogénéité et égalité : représentations et pratiques des enseignants de l'école primaire.* RAPPE. Document electrònic

DUPRIEZ, V.; DUMAY, X. (2004): "L'égalité dans les systèmes scolaires: effet école ou effet société?" *Les Cahiers de Recherche en Éducation et Formation - n° 31 – Octobre 2004. GIRSEF*

DUPRIEZ, V.; VANDENBERGHE, V. (2004): "L'école en Communauté française de Belgique : de quelle inégalité parlons-nous ?" *Les Cahiers de Recherche en Éducation et Formation - n° 27 – Mai 2004. GIRSEF*

DURU-BELLAT, M. (2004): *Les causes sociales des inégalités à l'école.* Document electrònic obtingut a desembre del 2004 de la pàgina web *Observatoire des inegalités.* France

DURU-BELLAT M., MONS N., SUCHAUT B. (2003), Contextes nationaux, organisation des systèmes éducatifs et inégalités entre élèves : l'éclairage de l'enquête PISA. *Politiques d'éducation et de formation*, N°9, 2003/3, 95-108 pp.

DURU-BELLAT, M; MONS, N.; SUCHAUT, B. (2004a): *Inegalités sociales entre élèves et organisation des systèmes éducatifs: quelques enseignements de l'enquête PISA*. Les Notes de l'IREDU. Mars 2004. 04/02

DURU-BELLAT, M; MONS, N.; SUCHAUT, B. (2004b): *Caracteristiques des systèmes éducatifs et compétences des jeunes de 15 ans: l'eclairage des comparaisons entre pays*. Resumé. IREDU. Janvier 2004.

DURU-BELLAT, M; MONS, N.; SUCHAUT, B. (2004c): *Caracteristiques des systèmes éducatifs et compétences des jeunes de 15 ans: l'eclairage des comparaisons entre pays*. Cahier de l'IREDU. Nº 66.

FERRER, F.; MASSOT, M.; FERRER, G. (2004): *Percepciones y opiniones des de la comunidad educativa sobre los resultados del proyecto PISA 2000*. Informe de recerca pel CIDE/MEC. Madrid.

FERRER, F.; MASSOT, M. (2005): "El proyecto PISA en los medios de comunicación escrita: de la simplificación a la manipulación". *Organización y gestión educativa*. Nº 1. Enero – Febrero 2005. 19-22 pp.

FERRER, F. (1996): "Teachers and school management european education systems". *Prospects*, Vol 26. p. 543 - 558 pp.

GORARD, S. ;SMITH, E . (2004): "An international comparison of equity in education systems". *Comparative Education*, Vol. 40, No. 1, February 2004. Carfax Publishing. 15-27 pp

GORARD, S.; TAYLOR, C. (2002): "What is segregation? A comparison of measures in terms of strong and weak compositional invariance", *Sociology*, 36(4), 875–895 pp.

GRISAY, A., (1997): "Evolution des acquis cognitifs et socio-affectifs des élèves au cours des années de collège", *Dossiers Education et formations*, n°88.

GROUPE EUROPÉEN DE RECHERCHE SUR L'EQUITÉ DES SYSTÈMES EDUCATIFS (2003): *L'équité des systèmes éducatifs européens. Un ensemble d'indicateurs*. Document electrònic.

LANDRIER, S.; DURU-BELLAT, M. (2003): *Investigating school mix effects in French secondary schools. A quantitative and qualitative research*. European Conference on Educational Reasearch. Hambourg. 17-20 September 2003

MEURET, D. (2000a): "La transmission des inégalités par l'école, une approche politique". A DANIEL, C.; EL CLAINCHE, C. (dir): *Mesurer les inégalités : de la contribution des indicateurs aux débats sur les interprétations*. DREES, Paris.

MEURET, D. (2000b): *Un canevas d'indicateurs pour comparer l'équité des systèmes éducatifs*. IREDU. Dijon. Document policopiat.

MONS, N. (2004): *De l'école unifiée aux écoles plurielles : évaluation internationale des politiques de différenciation et de diversification de l'offre éducative*. Tesi de la Université de Bourgogne. 2 Toms

OECD (1995): *Decision-making in 14 OECD education systems*. OCDE. Paris.

OCDE (2000): *Proyecto PISA. La medida de los conocimientos y destrezas de los alumnos: un nuevo marco de evaluación*. MECD/INCE. Madrid. Document electrònic.

OCDE (2001): *Connaissances et compétences: des atouts pour la vie. Premiers résultats de PISA 2000*. OCDE. Paris. Document electrònic.

OCDE (2003): *Cadre d'évaluation de PISA 2003 – Connaissances et compétences en mathématiques, lecture, science et résolution de problèmes*. OCDE. Paris

OCDE (2004a): *Aprendre au.jourd'hui, réussir demain – Premiers résultats de PISA 2003*. OCDE. París. Document electrònic.

OCDE (2004b): *Resoudre des problemes, un atout pour reussir PISA 2003*. OCDE. Paris. Document electrònic.

OECD (2005b): *Education at a glance. Edition 2004*. Paris.

OECD (2005a): *School factors related to quality and equity. Results from PISA 2000* OECD. Paris.

OECD (2005c): PISA 2003. Data Analysis Manual. SPSS users. OECD. Paris

RAWLS, J. (1988): "The priority of Right and Ideas of the Good". *Philosophy and Public Affairs*. 10. 1988.

RAWLS, J. (2002): *La justicia como equidad*. Paidós. Barcelona

REIMERS, F. (2000): "Educación, Desigualdad y opciones de política en América Latina en el siglo XXI". *Revista Iberoamericana de Educación*. Nº23. Edición electrónica. OEI. Madrid.

SOLAUX, G. (2003): *Comment concilier efficacité et équité dans les systèmes éducatifs et de formation des pays en développement ?*. Document electrònic. IREDU. Dijon

TERRAIL, J.-P. (2004): *Inégalités à l'école : doit-on s'y résigner?*. Document electrònic obtingut a desembre del 2004 de la pàgina web *Observatoire des inegalités*. France

VANDENBERGHE, V. (2003a): *Iniquité scolaire: du/des concepts aux mesures. Premiers essais à partir de PISA. Et examen des corrélations avec les mesures de ségrégation de publics et les indices d'autonomie des établissements scolaires*. Note rédige dans el cadre du projet "REGULEDUC network". 24/03/2003. Document electrònic.

VANDENBERGHE, V. (2003b): *Private, Private Government-Dependent and Public schools. An International Effectiveness Analysis*. IRES-ECON-UCL. Document electrònic. 16/12/2003

VANDENBERGHE, V.; ROBIN, S. (2004): "Evaluating the Effectiveness of Private Education Across Countries: a Comparison of Methods". Forthcoming in *Labour Economics*. Nº 11. 487-506

ZACHARY, M.-D. (2001): "Structures scolaires et équité des systèmes d'enseignement en Europe". *Wallonie*. Nº 66. 93-102 pp.